

A. BOGDANOV

TIEDE JA TYÖ-
VÄENLUOKKA

Tiede ja Työväenluokka

A. BOGDANOV.

I.

Mitä on tiede?

Ottakaamme esimerkiksi eräs puhtaampia, "ylevimpää," s.o. työväenluokalle vähimmin saavutettavissa olevia tieteitä: astronomia. Tämän tieteen alku viittaa inhimillisen ajatuksen aikaisimpaan aamumarastukseen. Metsäläinen tiesi kokemuksen perusteella taivaankappaleista enemmän kuin yhdeksän kymmenes-osaa siitä, mitä nykyinen kaupunki- ja maalaisväestö. Auringon päivänradan tunki hän niin tarkoin, että voi kesällä ja talvella hyvin määrätä ajan. Hän tiesi, että auringontien kaari on talvella lyhyempi ja alempana kuin kesällä; että auringon liike on yhtäläinen ja että sen päivänskaaren korkein kohta on aina samalla suunnalla. Hän tunki hyvin sen kirkkaan tähden joka koko yön on paikoillaan taivaankannessa, suoraan vastapäätä auringon päivänskausta; hän tiesi toisten kirkkaiden tähtien aseman ja kierron tämän liikkumattoman taivaankappaleen ympäri. Hän tunki kuun salaperäisten muutosten ajat ja sen vaihtelevan tien taivaalla. Kaikki nämä kokemukset opetti alkuihminen jälkeläisilleen ja nämä taas omilleen. Sukupolvet lisäsivät huomaamatta

tätä tietoa. Niin kehittyi kokemusten mukana alkuperäinen astronomia edelleen. Ensi sivistyksen alussa siirtyi tämä kokemusten perimätieto uuteen vaiheeseen. Tarkoin määritelläkseen ajanlaskun ja ilmansuunnat, alkoivat Kaldean, Egyptin ja Kiinan papit Eufraatin, Niilin ja Jangtsekiangin laaksoissa järjestellä näitä isien havaintoja. He tarkistivat ja täydensivät niitä uusilla havainnoilla, systematisoivat ne keksimänsä mittaustapojen avulla ja säilyttivät sen tiedon kirjoituksissa. Rooman, Kreikan ja Aleksandrian oppineiden toimesta erkani astronomia muista tieteistä itsenäiseksi: siitä tuli tieteellinen järjestelmä.

Taas kului vuosituhantinen. Uuden ajan alussa koottiin uusia merkinnöitä; joukko tieteilijöitä, Kopernikus etupäässä, keksivät ristiriitoja vanhassa järjestelmässä; uudet kokemukset mullistivat vanhan järjestelmän, ja muodostui uusi. Ajan mittaan tehtiin siihen osittaisia korjauksia. Täten on tähtitieteen kehitys kulkenut tähän päivään asti.

Siis: ihmiset kokosivat kokemuksia, järjestivät ne, pukivat ne määritelyihin muotoihin, hioivat ristiriidat pois, yhdistivät ja ryhmittivät niitä. Täten voi menetellä niin ihmisten kuin asiainkin suhteen. Kun kokoaa yhteen ihmisiä, järjestää niiden keskinäiset suhteet, antaa näille määrämuodon, poistaa vastakohdat, ja liittää ihmisten yhdessäolon kokonaisuudeksi, niin nimitetään sitä "järjestöksi" (organisationiksi) ja puhutaan "järjestävästä" työstä. On selvää, että tiede ei ole muuta kuin inhimillisen yhteiskunnan järjestetty kokemus.

Sitten: Kuinka syntyy kokemus?

Työssä. Vaivaloisessa olemisen taistelussa oli alku-ihminen pakotettu tarkkaamaan taivaankappalei-

den muutoksia ja niiden suhteita tapahtumiin maan päällä; työn ja levon jako on taivaan ilmiöihin perustuvan ajanlaskun alkuperäinen tarkoitus. Tieteen kehittäminen, omaksuminen ja laajentaminen oli tietenkin kiinteämpää, mutkikkaampaa ja vaikeampaa työtä kuin muu työ. Tämän työn kehittäminen vaati eri kokeiden käyttöä, jotka kävivät yhä monimutkaisemmiksi. Nyt tehdään sitä työtä erikoispajoissa — observatorioissa — tarkoilla jättiläiskoneilla ja mitä tarkimman työnjaon vallitessa osallisten, oppineiden ja oppimattomien kesken. Ja tämän työn arvokkaat tulokset keräytyvät valtavaksi, tarkaksi, tiedejärjestelmäksi.

Määritelmämme tulee täydellisemmäksi, jos sanomme: tiede on inhimillisen työyhteyden järjestetty kokemus.

Mikä pakotti alku-ihmiset panemaan merkille ja muistamaan kaukaisten taivaankappalten liikkeet? Elämisen taistelun katkera välttämättömyys. Metsien ja arojen kiertävällä metsästäjällä täytyi olla luotettavat keinot määrätä suuntansa ja aikansa ja ajan mukaan etäisyydet, jottei eksyisi alkuperäisten luonnonvaarojen keskellä, jotta voisi arvioida tapaukset yhdyskunnan jäsenten kesken ja niiden kotiinpaluun, järjestää työsuhteet, lyhyesti: voidakseen järjestää työn. Sillä työn järjestäminen on pääasiasa tilan ja ajan jakoa. Taivaan valot antavat tässä hyvän ohjeen; ne ovat valtavan suuret, ovat toisistaan kaukana, siksi on niiden keskenäinen suhde varsin vakinainen, ei tilapäisten vaikutusten alainen; niiden liikunta on ankaran säännöllinen. Ne takaaavat kaikkien ajan ja tilan, arvioiden varmuuden työn järjestämisessä. Eivät ne Kaldean maagit ja Egyptin papit pelkästä uteliaisuudesta tutkineet taivaankan-

nen salaperäistä elämää, mitanneet ja muistiinmerkinneet valopallojen teitä. Suurten virtojen laaksoissa riippui koko talous määrääjain palaavista tulvista, jotka hedelmöittivät maan, mutta uhkasivat ihmistä ja hänen omaisuuttaan tuholla. Näissä tapauksissa merkitsi sekä tieteellinen oikein arvio maataloudelle että suuntain ja etäisyyksien arvio vesien juoksua säännöstelevien insinöörien työlle taloudellista kysymystä, josta riippui kokonaisten kansain elämä ja kuolema. Astronomia (tähtitiede) ja siitä silloin vielä erottamaton geometria (maanmittaus) olivat pappien — sen ajan intelligenssin — käsissä mahtava keino koko kansan työn järjestämiseksi.

Neljä viisi vuosisataa sitten sysäsivät tähtitiedettä valtavasti eteenpäin valtameriliikkeen vaatimukset, kun etsittiin uusia maita työn ja riiston esineiksi ja uusia teitä maailmankauppaa varten. Niille puunkuorille jotka purjehtivat äärettömillä merenpinnoilla, voi vain ajan, tilan ja suunnan tarkka määrittelymahdollisuus antaa turvaa luonnon oikkuja vastaan. Ja sen taas antoi uusi astronomia, joka perustui Kastilian tähteintutkijain tauluihin, sittemmin Kopernikuksen ja Galilein tietoon; Jupiterin kiertolaispimennys, jonka Galilei keksi, on korvaamaton keino tarkistaa kronomeetteriä merillä.

Perustava astronoominen koje on kello, joka mekaanisesti ilmaisee auringon liikkeen taivaankannella. Tämä koje säännöstelee kirjaimellisesti sanoen aikamme tuotannon koko organisationin. Kello säännöstelee työläisten yhteistyön, kooten ne samaan aikaan tehtaaseen, jakaen työ- ja lepoajat; se on työpalkan perustana, tuntipalkan suoranaisesti, urakkapalkan epäsuorasti. Kelloon perustuu koneittenkin arvioiminen, niiden voiman ja tuottavaisuu-

den toteaminen. Kello säännöstelee rautateiden ja höyrylaivain kulun, siitä riippuu jokainen kokous, yhdistys ja koko ihmisten yhdyskunta.

Astronomia johtaa ihmistyötä myös yleisen metri-järjestelmän kautta, joka on miltei kaikkien kulttuuririkansain kesken käytännössä tuotannossa, liikenteessä ja kaupassa. Työläinen, joka tekee millimetrin leikkauksen, ei ehkä tiedä, että astronomia ohjaa hänen kätensä liikettä, mutta niin on laita, sillä millimetri on neljännesmiljardiosa maanpinnan meridiannista, mikä on mitattu auringon ja tähtien avulla.

Osa on meille täysin selvillä, että: *tiede on yhteiskunnallisen työn järjestämisväline*. Siinä on sen todellinen, "objektiivinen" merkitys elämälle, pysyvä ja muuttumaton.

Tiede voi saada toisenkin merkityksen. Jos yhteiskunta on kokoonpantu luokista, jos siinä työn järjestäminen perustuu siihen, että joku luokka hallitsee toista, niin voi tieteestä tulla yksi sen hallitsemisen keinokin. Niin on ollut astronomian laita — on yhäkin.

Muinaisessa Egyptissä ja Babyloniassa olivat tuotannon johdossa papit, kuten sanottu, silloinen sivistyneistö. Tähtitieteellisten ja muiden tietojensa avulla johtivat ne maanviljelystä, korjaustöitä, virtojen järjestelyä, rakennustöitä, tientevoja ja välillisesti muitakin töitä. Kansanjoukko seurasi heidän ohjeitaan, sillä sillä itsellään ei ollut tarpeellisia tietoja. Papit vartioivat huolellisesti tieteensä salaisuuksia ja valvoivat tarkasti, etteivät ne pyhät tiedot päässeet tunkeutumaan alhaisen kansan tietoon. Siten oli heidän valta-asemansa taattu. Nyt vallitsevat luokat — porvaristo ja siihen liittynyt intelligenssin osa — eivät näennäisesti pane esteitä tieteit-

ten levittämiselle joukkojen keskuuteen; jopa ne osaksi tekevät tiedettä "kansantajuisiksi." Ja kuitenkin on ylempi, täsmällinen tiede, joka johtaa tuotannon järjestämistä, samojen valittujen eutoikeutena, niiden "pyhänä salaisuutena." Nyt ei sitä saavuteta kielloilla eikä rangaistuksella, vaan toisilla keinoilla. Ensiksi: tieteitä myydään tavarana.

Kun ylempi, yliopistojen ja tieteellisten laitosten tiede on kallista, niin ovat yleensä vain porvariston lapset tilaisuudessa maksamaan. Toiseksi: se tapa, jolla tieteitä opetetaan ja tulkitaan, eristää ne samoin kansanjoukosta. Ne ovat mitä suurimpain esteiden takana ja pääsyä niiden ääreen vaikeuttaa joukko omituisuuksia, jotka tekevät ne kansan valtavalle enemmistölle saavuttamattomaksi. Useimmille ihmisille oudon, abstraktisen muotonsa puolesta, tarpeettomien "ammatti"-sanain ja nimitysten kautta, rikkiviisaiden, ja tarpeettomien todistelujen kautta, ainehiston valtavuuden kautta käy tieteen ydintotuuksien ja järjestelmän omaksuminen vaikeaksi. Kaiken tämän myöntävät demokraattisesti ajattelevat oppineet, jotka sellaista vastustavat ja tekevät työtä saadakseen tieteen muodon yksinkertaisemmaksi ja kansalle helpommin omaksuttavaksi. Pysyäksemme samassa esimerkissä: astronomia perustuu kuten eeräät muutkin tieteet, matemaattiselle analyysille. Tätä opetetaan nykyisin paljoa yksinkertaisemmin kuin 30—40 vuotta sitten, ja kuitenkin on prof. John Peary luennoissaan "Käytännöllisestä matematiikasta" vakuuttavasti todistanut, että yhä vielä matematiikan opinnoissa suurin osa aikaa ja voimia tuhlataan aivan tarpeettomaan ja hyödyttömään; samaa asia esitetään eri nimillä j.n.e. Tämä ei johdu porvariston ilkeydestä, vaan sen ajat-

telun vaillinaisesta järjestämisestä, joka on kehittynyt kapitalismin anarkisten, ristiriitaisten suhteiden alaisena. Mutta sehän ei muuta asiaa; tosiasiana pysyy, että sillä täytyy olla aikaa ja rahaa sekä vuosikausiksi taattu elanto (joita edellytyksiä ei työväenjoukoilla ole) jos mieli omaksua joku täsmällinen tiede — eikä vain sen surkeita, "kansantajuisia" pirstaleita. Niille on tiede edelleenkin "pyhä salaisuus."

Tapahtuu kyllä että työväenluokastakin jotkut tarmokkaat ja lahjakkaat henkilöt pääsevät käsiksi tähän seitsemällä sinetillä lukittuun salaisuuteen. Silloin kyllä vallitsevat luokat tunnustavat heidät 'sivistyneiksi' ja tarjoavat heille korkeita paikkoja. Eikä suuri osa näistä nousukkaista jaksa vastustaa porvariselämän houkutusia, kun taistelu päämäärän puolesta on vienyt heidän parhaat voimansa. He unohtavat entisen vaivaloisen elämänsä, silloiset etunsa ja jällelle jääneet toverinsa ja siirtyvät uusien ystäviensä puolelle; ja vaikka ei heistä tulisikaan täysiä luopioita, niin yrittävät he sovittaa entisyyttään ja nykyisyyttään, rakentaen siltoja työväen ihanteiden ja porvariston toiveiden välille, heistä tulee kaksipuolisia ihmisiä, n.s. opportunisteja.

Mutta myös se tiede, jonka he näin ovat vallottaneet, jota he palvelevat ja jossa he elävät, kasvattaa heitä niin, että he vieraantuvat työväenluokan tehtävistä ja pyrkimyksistä ja lähestyvät aseman herroja. Olemme nähneet, että tähtitiede on työn järjestämisen tiedettä, inhimillisten voimain yhteistyön järjestämistä taistelussa luontoa vastaan. Mutta onko tämä nykyisin astronomian virallinen käsite? Ei! Sitä harjottavat ja opettavat tieteelliset ammattimiehet, jotka koko kasvatukseltaan ja asemaltaan ovat kaukana kansanjoukkojen työstä; he istuvat työhuo-

neissaan ja observatorioissaan kuten entisajan oppineet munkkikammioissaan. Siellä unohtavat he ihmiskunnan elävän käytännön ja sen keskeyttömän taistelun luontoa vastaan. Heidän tieteelliset tietonsa tuntuvat heistä joltain korkeammalta, taivaankappaleita ja niiden voimia käsitteleviltä totuuksilta, joilla ei ole mitään tekemistä maallisen elämäntaistelun kanssa. Tämän ylevän, henkisessä pimeydessä oleville joukoille vieraan ja saavuttamattoman tieteen omaamista pitävät he suurena ylemmyytensä; he tuntevat olevansa valioita, joiden otsalla on henkisen aatelin leima ja joita ei liikuta olemisen turhamainen taistelu. Tuolla heidän alapuolellaan mylertää alemman arvoisia olentoja, jotka ovat kahlitut karkeaan työhön, elämisen huoleen. Eikö näiden olentojen pitäisi olla ylpeitä siitä, että on henkilöitä, jotka toimiskelevat puhtaan aatteen, korkeamman tiedon mailmoissa; eikö heidän pitäisi olla kiitollisia niistä muruista, joita heidänkin osakseen tästä työstä tulee?

Tämä mieliala synnyttää kuilun tieteen ja työn välille, ymmärtämättömyyden tieteen luonteesta; on selvää, että tähtitiede kuten kaikki muutkin tieteet porvarillisine tutkimustapoineen huomaamatta luo ihmisiin vakaumuksen kansanjoukkojen työn lainmukaisuudesta ja välttämättömyydestä korkeamman kulttuurin luomiseksi luokille, jotka ovat tähän kulttuuriin perehtyneet.

Kuten näkyy, ei aatos nykyisen tähtitieteen, matematiikan y. m. "porvarillisuudesta" ole niinkään koomillinen kuin eräät vanhat marxilaiset arvelevat. Luokkayhteiskunnassa muuttuu tiede työn järjestämisvälineestä luokkaherruuden välineeksi. Mutta voi se luokkataistelussa esittää muutakin osaa.

14—17 vuosisatoina antoi kauppamerenkulun kehitys, s.o. kauppapääoman tarve sysäyksen uuden astronomian kehitykselle, kuten olemme nähneet. Mutta kauppakapitalismi oli feodaalis-keskiaikaisesta järjestelmästä esille tunkeutuvan porvarillisen yhteiskuntajärjestelmän ilmaus. Porvaristo alkoi taistelun sen ajan elämän herroja, maa-aatelia ja papistoa vastaan.

Tähtitiede vastasi kaupan, pääoman ja pääoman edustajaksi kehittyvän luokan etuja; mutta se ei vastannut vanhan mailman, pappien opin etuja. Siten se kalvoi näiden auktoriteettia ja heikenti valtuokkien auktoriteettia. Ne havaitsivat tämän pian ja alkoivat kiihkeän taistelun vallankumouksellista tiedettä vastaan: sen ensimmäisiä julistajia, Giordano Bruno, poltettiin roviolla, Galilei kidutettiin vankilassa kuoliaaksi. Mutta sitä lujemmin liittyi edistysmielinen porvaristo hyökkäykseen valtuokkia vastaan. Tämä ei ollut silloisen edistysluokan ainoa, mutta kyllä arvokkain taistelun merkki ja auttoi se huomattavasti voittoa.

Kuten näkyy, voi tieteestä tulla voimien järjestämisväline voittoa varten yhteiskunnallisessa taistelussa.

Se mitä tässä olemme todistaneet tähtitieteestä, on yhtä helppo, jos ei helpompikin todistaa joka tieteesseen nähden: yhteiskuntatieteitä on jo ennen tätä varten tutkittu.

Mutta myös filosofiaan, jota pidetään laajana ja täydellistettynä tieteenä, soveltuu tämä luonnekuva. Se pyrkii järjestämään koko inhimillisen kokemuksen sopusuhtaiseksi kokonaisuudeksi, ja haluaa johdattaa koko ihmiselämää, s.o. olla yleinen järjestämisen väline. Mutta vallitsevien luokkien filosofia on nii-

den herruuden väline, kuten useat marxilaiset ovat osottaneet. Ja on selvää, että proletaarisen filosofian on luotava keinot proletariaatin järjestämiseksi taisteluun ja voittoon *)

II.

Proletariaatin suhde tieteeseen johtuu koko sen elämän oloista. Kun työväenluokan on suoritettava koko yhteiskuntaelämän mullistaminen ja otettava käsiinsä koko luokkayhteiskunnan perintö, niin on sen myös omaksuttava tieteen, s. o. yhteiskunnan työkokemusten perintö. Mutta mistä saa se sen? Jo ennen tuotantovälineiden aineellisen perinnön valtausta vaiko vasta sen jälkeen?

Kun vanha tiede on yläluokille herruuden väline, niin on proletariaatin asetettava sitä vastaan oma tieteesä, joka on oleva kyllin mahtava järjestämään vallankumouksellisen taistelun keinot.

Mutta ei ole kysymys vain entisten vallanpitäjien voittamisesta, vaan myös uuden järjestyksen luomisesta, joka oleellisesti eroaa vanhasta, kukistuvasta. Tiede on tuotannon järjestämisen väline. Kun on kysymys suunnitelmallisesta järjestämisestä, joka perustuu tarkkaan ja tietoiseen arvioon — ja sellai-

*) Huomautettakoon, että toisten marxilaisten mielestä ei ole puhuttava "proletaarisesta filosofiasta", vaan on koko filosofia yleistieteenä katsottava päättyneeksi. "Proletaarisena filosofiana" tarjotaan paljon sekavaa sotkua, idealismia, eikä marxilaisuus tahdo itseään nimitettävän filosofiaksi. Se on käytäntöä.—Suom.

nen on sosialistien järjestelmä — niin täytyy proletarisen tieteen olla tutkimustapoihinsa nähden vielä paljoa täsmällisempi ja täydellisempi kuin kapitalismin anarkisen, suureen kokonaisuuteen katsoen järjestämättömän järjestelmän tiede. — Työväenluokan täytyy jo omata tämä tiede voidakseen tarkoituksenmukaisesti, tietoisesti ja menestyksellä suorittaa uudestaanrakentamisen.

Proletariaatin täytyy päästä tieteeseen käsiksi — ei vasta yhteiskunnallisen vallankumouksen *jälkeen*, vaan jo sitä ennen ja sitä varten. Me tiedämme, että työväenluokka sitä askel askeleelta lähenee, että se ahnaasti etsii tietoa ja hirveitä elämisehtojaan uhmaten sitä vallottaa. Mutta siltä puuttuu tässä ponnistuksessa luokkatietoista suunnitelmallisuutta, työväenluokka ei aina harrasta sitä tiedettä mitä se tarvitsee; useissa tapauksissa vaikuttaa sen tietojen hankinta porvarillisuttavasti. Ja miltei aina kuluu siihen työläiseltä tavallisesti paljon vaivaa ja aikaa, johon on syyppäänä hänelle vieras esitystapa, jota rasittavat ja hämärtävät yksityisiseikat sekä ammattisanat.

Työväki tarvitsee proletarista tiedettä, s. o. tiedettä, joka perustuu hänen luokkakantaansa, jota sen pohjalla opetetaan ja joka pystyy johtamaan voittoon hänen luokkatehtävänsä; tiedettä, joka järjestää hänen voimansa taisteluun voiton, hänen sosiaalisen ihanteensa toteutumisen puolesta.

Mitä merkitsee proletariaatin kannalta käsitetty tiede, sen on ensinnä Marx osottanut taloustieteen, yhteiskuntatieteisiin nähden. Kuinka sellainen mullistus tapahtuu, sen olen vertaukseksi selittänyt

tähtitieteen alalta: kolme ja puoli vuosisataa ennen Marxia eli siivo tähtientutkija, Nicolaus Kopernicus. Hän mullisti samoin oman tieteesä. . .

Vanhatkin tähtien tutkijat olivat kyllä taivasta tarkanneet, tutkineet valopallojen liikkeitä; he näkivät että nämä ovat syvän, suunnitelmallisen, kieltämättömän lainmukaisuuden alaiset, ja pyrkivät sen löytämään ja sitä tulkitsemaan. Mutta syntyi omituinen hämminki. Kiertotähdet liikkuvat tähtien joukossa milloin nopeammin, milloin hitaammin; milloin ne pysähtyvät, kääntyvät takasinkin ja kulkevat sitten taas samaan suuntaan; määrääjän kuluttua ovat ne taas vanhalla paikallaan ja kiertävät jälleen saman tien. Täytyi keksiä mutkikkaita teorioja, joka kiertotähdelle oma taivaankantensa j. n. e. Mutta epäselvyydet eivät poistuneet, arviot olivat kovin monimutkaiset.

Kopernikuksessa heräsi aatos: ehkäpä on kaikki niin mutkikasta ja sekavaa, siksi että katselemme asioita maasta päin? Jospa muuttaisi aatospiiriään ja yrittäisi — tietenkin aatoksissa — katsella tätä kaikkea auringosta käsin? Ja kun hän teki tämän, osottautuikin kaikki selväksi ja yksinkertaiseksi: kiertotähdet, maa niiden mukana, liikkuvat ympyrässä ja aurinko on keskellä; ennen ei sitä käsitetty kun pidettiin maata likkumattomana ja sekotettiin sen liikkeitä kiertotähtien liikkeiden kanssa. Näin syntyi uusi tähtitiede, joka selvitti ihmisille taivaan elämän. Ennen Marxia tutkivat tiedemiehet yhteiskuntaelämää ja katselivat sitä tietenkin oman yhteiskunnallisen asemansa kannalta, sellaisen luokan kannalta, joka ei luo, vaan käyttää hyväkseen ja nauttii toisten työtä. Mutta tältä paikalta katsoen ei näe kaikkea ja moni asia näyttäytyy nurinkurisessa va-

lossa; monet ilmiöt esiintyvät niin sotkuisina, ettei niitä mikään selvitä.

Mitä teki Marx? Hän muutti katsantopaikan. Tarkasteli yhteiskuntaa niiden kannalta, jotka luovat — työväenluokan kannalta, ja kaikki näytti toiselta. Kävi selväksi, että juuri tässä onkin yhteiskunnan keskus, aurinko, josta riippuu ihmisten, ryhmäin ja luokkien tie sekä liikehtiminen.

Marx ei ollut työläinen, mutta aatoksen voimalla kykeni hän asettumaan työläisen kannalle. Ja hän havaitsi, että näin havaintopaikkaa (katsantokantaa) muuttaen kaikki yhteiskunnan alat ja muodot muuttuvat; käy selville olioiden voimia ja astuu etualalle ilmiöiden syitä, joita vanhalta kannalta katsoen ei edes voinut havaita: todellisuus, totuus, ihan itsestään selväkin, realinen, muuttuu, tulee usein omaksi vastakohtakseen.

Niin, ihan itsestään selväkin! Sillä mikä voi olla kapitalistille selvempi kuin se, että hän elättää työlläistä? Eikö hän anna sille työtä ja ansiota. Mutta työläiselle on yhtä selvää, että hän elättää kapitalistia. Ja Marx on lisäarvo-opillaan todistanut, että edellinen itsestään selvä asia — on harhakuva, aivan kuin sekin, että aurinko kiertää maata; ja jälkimäinen käsitys on totuus. Marx havaitsi, että ihmisten kaikki ajatukset ja tunteet ovat toisenlaiset, aina sen mukaan, mihin luokkaan he kuuluvat, s.o. mikä paikka niillä on tuotannossa tai sen sivussa. Edut, tottumukset, kokemukset ovat erilaiset ja niin myös johtopäätökset. Mikä toiselle luokalle on järkevää, on toiselle hullutusta ja päinvastoin; mikä toiselle luokalle on oikeaa, laillista, normaalia, voi toiselle olla väärä, väkivalta; mikä toisesta luokasta tuntuu vapaudelta, on toiselle or-

juutta; toisen luokan ihanne herättää toisessa kauhua ja inhoa.

Marx veti johtopäätöksen ja sanoi: ihmisten yhteiskunnallinen olemus määrää niiden tietoisuuden, eli toisin sanoen: taloudellinen asema määrää ajatukset, pyrkimykset ja ihanteet. Se oli se aate, jolla hän mullisti koko yhteiskunnallisen tieteen... Sille perusti hän uuden opin luokkataistelusta, jonka kautta historian kehitys kulkee. Ja hän tutki tämän kehityksen tietä sekä selvitti, mihin se johtaa, mille luokalle kuuluu uuden tuotantojärjestyksen luominen, millainen tämä järjestö tulee olemaan ja miten se tulee lopettamaan ihmisten luokkiin jakautumisen ja niiden vuosisataisen taistelun.

Marx ei ollut työläinen. Mutta työväenluokassa löysi tämä suuri tiedemies ajatuksilleen tukikohdan, katsantokannan, joka teki hänelle mahdolliseksi silmätä todellisuuden syvyyksiin. Tämän aatteen olemus on — työväen, proletariaatin itsetietoisuus

...

Marx asetti tehtävän, osotti tien, mutta itse voi hän vain osittain viedä perille niiden tieteiden uudistuksen, joiden kimpussa työskenteli. Toiset jatkoivat ja jatkavat tätä työtä; tieteellinen luominen on yhteistyötä; yksilön, nerokkaimmankin, voima ja ikä ovat rajotetut. Myös keräytyy yhä uusia kokemuksia: niinpä on sittemmin tullut tunnetuksi uusia tosiasioita, joista Marxilla ei ollut aavistustakaan.

Näihin asti on tieteen uudistus tapahtunut järjestymättömästi, suunnitelmatta; se on tykkänään yksityisten ja sattuman varassa. Joku teoreetikko julkaisee kirjan tai kirjoituksen, jossa esiintyy uusi teoria tai jonkun tosiasiaan sarjan telvittely uu-

dessa valossa, Toiset teoretikot joko sivuuttavat sen vaieten tai ilmaisevat siitä käsityksensä myötä tai vastaan. Kaikki tapahtuu "tieteellisesti," kirjoitetaan käsittämättömällä, oppineella kielellä ja juttu jää kirjakysymykseksi, jolla ei ole mitään tekemistä työväen kanssa. Väliin joutuu hänen korviinsa myöhästynyt kaiku väittelystä, ihan sattumoisin ja puoluetistelun valossa. Porvarillisella maailmalla on tieteelliset laitoksensa — yliopistot, akatemioiden, oppineet seurukset — jotka yhteisvoimin edistävät porvarillista tiedettä. Proletariaatilla ei ole sellaisia laitoksia *) Tunnollisen havainnon tekijän täytyy myöntää, että proletaarisen tieteen kehitys viime vuosikymmeninä on käynyt hitaammin kuin niiden tieteiden, joita porvarilliset oppineet ovat kehittäneet. Mutta itsessään täytyy proletaarisen tieteen menetelmän olla täydellisempiä, syvempiä ja mahtavampia kuin porvarillisten oppineitten ajatuksenjuoksu.

Otanpa vertauksen: Vertailevan kielitieteen alalla oli kauan ratkaisematta kysymys sanan alkuperästä. Se olikin porvarilliselta kannalta ratkaisematon, sillä heille oli vieras ajatus, että sana olisi väline inhimillisen työn järjestämisessä ja että siitä oli etsittävä puheen alkua. Saksalainen oppinut Noirez, jolla ei ole mitään yhteyttä työväenluokan kanssa, on neronsa voimalla kohottaanut porvarilli-

*) Tämä on kirjoitettu ennen vallankumousta. V. 1918 perustettiin Venäjällä marxilainen tutkimuslaitos, "Sosiaalisten Tieteitten Akatemia," jolla Moskovassa on suuri kirjasto, noin puoli miljoonaa nideettä.—Suom.

sen tieteen yläpuolelle ja ratkaissut kysymyksen. Hän todisti, että sana on syntynyt työhuudosta, s. o. yhdessä tehtyjen töiden eri ponnistusten aikana tahdottomasti syntyneistä äänistä, joilla näitä ponnistuksia ruvetaan nimittämään. On selvää, että kun tämä "työ"-kanta kerran oli osotettu, kehittyi se, mullisti koko kielen synnyn tieteen. Mutta Noirezin työtä eivät porvarilliset oppineet ole kyenneet tässä hengessä kehittämään edelleen, ja marxilaisilta on tämä teoria n. 30 vuotta ollut huomaamatta. Heidän joukossaan lienee sen kannattajia, mutta kukaan ei ole sitä kehittänyt edelleen.

Kielitiede on yhteiskunnallinen tiede, mutta me olemme selvästi luonnontieteellisestä astronomiasta todenneet, että senkin olemus on puhtaasti työtä järjestävä, tietenkin vain työväen, ei porvariston kannalta. Proletariaatin kannalta katsoen muuttuu kokemusten koko selvitys- ja järjestämistapa.

Proletaariset menetelmät tuskin tulevat rikastuttamaan tähtitiedettä oleellisesti uudella ainehistolla tai keksinnöillä; ja tuskinpa työväellä tulee voittoa mennessä olemaan omia observatorioitakaan. Ja kuitenkin tulee se tiede oleellisesti muuttumaan merkitykseensä ja osaansa nähden yhteiskunnallisessa taistelussa. Se lakkaa olemasta herrasluokan työväen yläpuolelle kohottaumisen väline ja apukeino, jonka kautta työväenluokasta lähteneet voimat huomaamattaan siirtyvät porvarien leiriin. Se tulee syventymään proletaarisen tietoisuuden osaksi, välineeksi, työväenluokan parhaiten voimien yhdistämis- ja järjestämistyössä, ja se on vetävä mukaansa muiden luokkien parhaita tieteellisesti ajattelevia aineksia, joita ei tyydytä elämästä eristäytynyt "tiede tieteen vuoksi."

Tämä koskee myös muita tieteitä, joiden työtä järjestävä luonne vielä on selvitettyä ja tutkittava.

Vähimmän muutoksia vaativat sovelletut tieteet, teknologia, agronomia y. m. Niiden työtä järjestävä luonne on ilman muuta selvä. Mutta ei näilläkään puhtaasti teknillisillä tieteen aloilla ole proletaarinen ajatus jäävä hedelmättömäksi. Oppinut teknikko tarkastelee työtä ulkoapäin, ei sisältä; jonkun välimatkan päästä, ei siihen kuuluvan kannalta. Sen takia voi ja täytyy häneltä jäädä huomiotta jopa monet työvoiman ja työvälineiden, ja kuolleitten ainesten suhteet luomisen elämään. Niinpä voi proletaarinen oppinut katsella aivan toisin ja teknilliseltä kannalta leveämmältä esim. meidän aikamme niin tärkeää kokonaisten laitosten tuotantoalalta toiselle muuttoa tai työläisten yhdestä työstä toiseen siirtymistä, kuin mitä nykyisin voi sen alan insinööri. Sen ohella täytyy tieteen proletaarisen esityksen yksinkertaistua ja selkeentyä, mitä ei nyt vaadita ammattioppineelta lukumieheltä.

Siten on proletaarinen luokka-ajatus kehittävä mullistavaa vaikutustaan kaikilla tieteen aloilla.

III.

Mutta ei siinä vielä kaikki. Työväenluokan edessä ei ole vain porvarillisen maailman tieteellisen perinnön vastaanottaminen ja uudistaminen. Sen historiallinen tehtävä, sen yhteiskunnallinen ihanne vaatii sitä tieteen valtakunnassa luomaan aivan uutta, mitä porvarillinen maailma ei kyennyt, mitä se ei edes osannut ottaa keskusteltavaksi.

Sosialismin toteuttaminen merkitsee niin laajaa ja syvää järjestämistyötä, ettei yksikään historian luoja ole sellaista urakkaa saanut. Porvariston ja sen sivistyneistön työ ei ole siihen mitenkään verrattavissa. Kapitalistinen maailma on järjestetty vain pieniin osiinsa nähden, mutta sen suuri kokonaisuus on aivan järjestämätön. Erillisinä ja toisistaan riippumatta syntyvät tuotannon osaset ja niiden eri työpaikat. Niiden järjestetyn alueen ulkopuolella, niiden keskenäisissä suhteissa, markkinoilla, koko maailmantaloudessa vallitsee anarkia, satuma, taistelu.

Myös ajan tiede, joka tätä maailmankauppaa palvelee, on hajallinen ja kokonaisuuteen katsoen järjestämätön. Kaikilla sen haaroilla, "erikoistieteillä," on työtä järjestävä luonne, mutta kullakin omansa, koskien jotain tuotannon osaa. Teknilliset tieteet ovat samoin jakaantuneet eri tuotannonhaarain mukaan; matematiikkaan johtava tehtävä koskee työprosessin lukumäärällistä eli kvantitatiivista puolta, astronomia auttaa määrittelemään aikaa ja tilaa, mekaniikka ja fysiikka aineellisen vastustuksen arvioimista työprosessissa j. n. e. Samoin ovat yhteiskunnallisten tieteitten alat rajoitetut. Taloustiede on olevinaan koko kansataloutta käsittelevä tiede. Niin ei ole laita. Se on pelkkä ihmisen ja omaisuuden suhteiden tiede; sen ulkopuolelle jää koko tuotannon tekniikka ja koko ideologian, s. o. tietoisuuden alue, joka tuo suunnitelmallisuutta ja järjestystä talouselämään.

Kaikki erikoistieteet elävät nykyisin itsenäistä elämää; kutakin kehitetään edelleen erillisesti; siitä johtuu hajallisuus, yleinen anarkia tieteen valtakunnassa. Kun työväenluokka on todella vallo-

tanut tieteen ja sen onnistuu muuttaa se proletaariseksi, niin riittäisikö se toteuttamaan sen maailmanlaajan tehtävän, sosialistisen yhteiskunnan järjestämisen? Me tiedämme nyt, ja erikoisen selvästi on sota osottanut, ettei sosialismia voida toteuttaa jossain erikoisessa maassa; sen täytyy yhdistää kaikki maat tai ainakin käsittää laajahko ryhmä eri maita, joka koko tuotantonsa puolesta voi elää itsenäisesti eikä ole riipuva tuonnista, ja jota ei uhkaa muiden maiden sotilaallinen mahti. Niin valtava on suunnitelmallisen järjestämisen tehtävä, joka on työväenluokalla edessään. Miljoonien neljämetrien alueella, satojen miljoonien mitä erilaisimpien työläisten kesken on tarkoituksenmukaisesti jaettava miljardeja eri työvälineitä, miljardeja sentnereitä kaikenlaisia raaka-aineita ja elintarpeita, niin että tuotannon ja ihmisten tarpeet tulevat täysin tyydytetyiksi ja kaikkinaiset tuotteet jaetuiksi samaan aikaan kaikkialle. Eikä siinä kaikki. Uuden yhteiskunnan täytyy kulttuurinsa puolesta olla verrattoman tehtävänsä tasolla ja ideologiansa (aaterakenteensa) puolesta yhtenäinen. Jos sen eri osien ihanteet ja toiveet ovat niin toisistaan eroavat, kuin nykyisin ovat työläisen, sivistyneen ja talonpojan, niin voi se yhtävähän luoda yhteistä järjestöään kuin eri kieltä puhuvat voivat suunnitelmallisesti rakentaa yhteistä rakennusta.*)

Yhteiskunnallisen talouden teknillistä puolta voi-

*) Kirjottaja ei voi tarkottaa sitä, etteivätkö vielä eri asteilla olevat työtä tekevät voisi alkaa sosialismin rakentamista. Itse siinä työssäkin tasaantuvat vastakohdat ja syntyy eheä yhtenäisyys. Suom.)

daan tarkasti sanoa olioiden (asiain) järjestämiseksi, sen taloudellista puolta ihmisten järjestämiseksi; jonkun luokan tai yhteiskunnan ideologia on sen aatteiden (ideain) järjestäminen. Siten olioiden, ihmisten ja aatteiden suunnitelmallinen edelleen järjestäminen yhtenäiseksi ja eheäksi järjestelmäksi on edessä oleva tehtävä kaikessa valtavuudessaan. Kaiken tämän toteuttaminen on mahdollinen vain tieteen tiellä. Mutta kelpaako siihen nykyinen, pirstottu tiede, joka on jakautunut lukemattomiin itsenäisesti toimiviin haaroihin? Jos jokainen alue joka tuotannossaan järjestetään erikseen, ei siitä synny tieteellisen tarkkaa järjestöä. Se olisi samaa kuin jos taloa tehtäessä puuseppä tahtois tehdä työnsä oman arvionsa, muurari, kattaja y. m. oman arvionsa mukaan. Todellisuudessaan työläiset ovat yhteisen johdon alaiset. Vain yhteisen rakennustieteellisen järjestämisen edellytyksellä saavutetaan talon tarkotuksenmukaisuus ja sen osien välttämätön yhteys.

Ilmeisesti on myös maailmantalouden tieteen eri haarain työ oleva kaikki käsittävän tieteen alainen. Mutta minkä?

Jos on kyseessä ihmisten, olioiden ja aatteiden järjestäminen, niin täytyy tämän tieteen olla yleinen järjestö. Se on tiede, joka käsittää ja todentaa ihmiskunnan koko järjestetyn kokemuksen. Sen on tästä johdettava välttämättömät lait, jotka ryhmittävät osat — kuolleet, elävät ja aatteelliset — yhdeksi kokonaisuudeksi.

Porvarillinen maailma ei kykene luomaan sellaista tiedettä. Se on aivan anarkian läpitunkema, täynnä ristiriitaisia ja hajottavia lakeja. Sen voimat tappelevat keskenään ja saattavat toisiaan epä-

kuntoon. Eikä se porvarillinen maailma, jonka ilmapiiiri on täynnä vastakohtia, kykene näitä sotkuisia tahtoja ja ajatuksia yhdistämään yhdeksi, sopusuhtaiseksi kokonaisuudeksi.

Työväki järjestää asioita työssään, itsensä taistelussa ja kokemuksiinsa molemmissa. Se on olemukseltaan järjestävä luokka. Se on kutsuttu poistamaan ihmiskunnan kaikki erottavat esteet, lopettamaan kaiken anarkian. Se on kaikkien historiassa esiintyneiden luokkien perijä; se on järjestävän työn välitön lähde; se on kokoontuneitten kokemusten perillinen. Tämän perinnön järjestäminen kaikkikäsittäväksi tieteeksi on proletariaatin kutsu. Tiede on oleva se perusta, johon nojaten se toteuttaa ihanteensa.

IV.

Vanhan maailman perinnön muuntaminen ja täydellistäminen — se ei työvänluokalle vielä läheskään merkitse sen tehtävän täyttymistä tieteeseen nähden; se ei vielä merkitse sen oma k s u m i s t a. Todellisuudessa on sen omaa vain se, minkä sen joukot ovat omaksuneet, ja mikä niihin on vankasti juurtunut. Nyt seuraa kysymys tieteen “kansantajuistuttamisesta” (popularisoimisesta) ja valistuslaitoksista.

“Kansantajuinen” merkitsee sitä tieteen levittämisen lajia, jonka porvaristo on etujensa mukaan teettänyt. Nykyajan tuotannon välineiden kannalta on kapitalistille hyödyksi, että työläiset ovat ymmärtäviä ja eräässä merkityksessä sivistyneitä, mutta sille olisi epäedullista, jos nämä saavuttaisivat syviä ja vakavia tietoja — koska sellaiset tie-

dot edustavat voimaa luokkataistelussa. Jonkun tieteen "kansantajuinen" selitys on helposti käsitettävä, mutta pintapuolinen; se selostaa tulokset, mutta ei opeta tutkimustapoja; se ei anna tukikoh-
taa jatkuvalla tutkimukselle eikä innosta siihen. Kansantajuinen esityksen täytyy olla mieltäkiin-
nittävä; siksi häikäisee se kuin jalokivet näyteik-
kunassa, hämmästyttävillä tiedonannoilla, kuten
tähtien äärettömästä etäisyydestä, Saturnuksen ren-
kaista, Marsin kanavista y. m. s., joka kaikki esite-
tään valmiina totuuksina. Sitä vaikeampi on siitä
siirtyminen todellisiin opintoihin. Mutta "vakava
tiede" esitetään, kansantajuinen vastakohtana, ylen
kuivassa ja raskaassa muodossa, usein kirjoitettuna
barbaarisuutta lähentelevällä ammattikielellä, joka
on vielä tehty mutkikkaaksi skolastisilla (rikkivii-
sailla) todisteluilla ja asetelmilla. Tämä kaikki on
niin väsyttävää ja ikävää, niin vähän innostavaa,
että itsensä porvariston lapset keski-, korkea- ja
ammattikouluissa siitä selviävät vain varsin kovalla
kurilla ja pitävät opiskelua todellisena kiirastule-
na. Mutta ne pääsevät siitä osallisiksi, kun sen si-
jaan kansanjoukkojen "sivistys" jää alakoulun ja
ylimalkaisen "kansantajuinen" varaan, joka useim-
min ei ole muuta kuin karkeaa ja kömpelöä "tusi-
nätietoa."

Viime vuosikymmeninä on esiintynyt korkeampi
laji tieteitten levittämistä. Sitä ajavat intelligens-
sin demokraattinen osa ja niiden johdossa edistyk-
selliset tiedemiehet. Ne pyrkivät antamaan kansan-
joukoille tosi tietoa, perustavat kansan yliopistoja
ja panevat toimeen näiden kehityskantaan sovellet-
tettuja kursseja. Tehtävänsä kannalta suunnittele-
vat he myös tieteen omaksumistapoja. Nyt on jo

selvää, että joka tieteen kurssi voidaan lyhentää ja yksinkertaistuttaa ilman mitään haittaa sen syvyyteen ja täsmällisyyteen nähden, tavallisesti vielä sen selvyyden eduksi. Tällöin on pääasiana tieteen menetelmien ja niiden käytön opettaminen niin, että ihminen voi itse opiskella edelleen ja tehdä tutkimuksestaan käytännöllistä hyötyä. Se vahvistaa ja syventää tiedon harrastusta, se tunkeutuu joukkoihin todellisena tietona eikä ylimalkaisina "tiedonantoina." Se on tieteen kansanvaltaistuttamista.

Sitäkö työväenluokka tarvitsee? — epäilemättä, mutta se ei ole läheskään riittävä. Ottakamme esim. John Pearyn "Käytännöllinen matematiikka käsityöläisille." Se on pääasiallisesti tarkotettu työläis-mekanikoille ja esittää lyhyessä, yksinkertaisessa muodossa matemattisten arvioiden ja eritelyjen menetelmät sekä niiden käytännöllisen soveltuttamisen. Mutta nämä menetelmät esitetään episkelevan työvälineiksi, hänen mieskohtaisesti käytettäväkseen, omaksi edukseen. Oppineet demokraatit ymmärtävät asian itse niin ja voivat toisia opettaa vain samassa mielessä. Mitä tietoisuutta ne sitten herättävät työläisessä — yksilöllistä vaiko yhteiskunnallista, luokkatietoisuutta? Vahvistavatko ne työläisen kokonaisuuteen kuuluvaisuutta, työtä tekeviin joukkoihin, vai erottavatko ne saadut tiedot päinvastoin hänet toisista, kohottamalla hänet ylemmälle asteelle? Ilmeisesti on tällainen tietojen hankinta useimmissa tapauksissa erottamisperusta. Olemme nähneet, että nykyajan tieteellä on kyky porvarillistuttaa ne tarmokkaat yksilöt, jotka kohoavat tieteen huipuille. Työläisen ammattitietojen hankinnalla on tosin vain

heikompi vaikutus. tähän suuntaan, mutta se vaikutus on heikko. Se on heikompi siksi, että tieteen demokraatisoiminen käsittää yhä suurempia piirejä, joita se kuitenkin ei laske tieteen hui-puille.

Tieteen demokratisoiminen ei riitä työväenluokalle. Se kyllä kasvattaa sen yksityisten jäsenten kulttuuria, mutta ei joukon; se antaa tiedettä taistelukeinoksi yksilölle, monillekin, mutta ei luokalle.

Mitä siis tarvitaan? Katsotaanpa sitä tapaa ja merkitystä, mikä on marxilaisuuden, s. o. proletariaatin kannalta jo uudistetun tieteen, taloudellisen ja historiallisen teorian levittämällä joukkojen keskuuteen. Työläinen ottaa sen vastaan innostuneena ja syvästi. Mutta tuleeko siitä hänelle persoonallisen menestymisen väline? Näkeekö hän siinä keinon kohottautua työväenluokan yläpuolelle? Jos niin onkin yksityisten kunnianhimoisten laita, niin pysyy se kuitenkin poikkeuksena, sillä proletarisen tieteen ajatus on toinen.

Sen menetelmä (metoodi) on luokkamenetelmä. Se katsoo ihmiskuntaa proletarin kannalta, hänen silmillään, s. o. työn kokonaiskokemusten pohjalla. Sen soveltaminen on myös luokkasovelluttamista; se on työväenluokan yhteenliittämistä, sen järjestön rakentamista, yhteistyössä ja yhteisessä (kollektiivisessä) taistelussa sen ihanteitten puolesta. Sellainen tiede ei ole yksilön, vaan yhteisyyden voimaa; se ei hajota köyhälistöä, eristämällä valioita ulossuljetuista, vaan sitoo joukot yhteen.

Tieteen levittäminen joukkojen keskuuteen ei tässä tapauksessa merkitse demokratisoimista, vaan sosialisoimista. Kysymys: kuinka on proletariaatin

vallattava tiede? — on johtanut meidät jo käsiteltyyn tehtävään ja kuuluu yhteen tieteen uudistamiskysymyksen kanssa. Ja nyt tiedämme etteivät vain historia ja talousoppi ole näin mullistettaviksi sopivat, vaan kaikki tieteet. Tiede, jota kehitetään työväenluokan kannalta, on ihmiskunnan koottu työkokemus, työn järjestämisen keino, yhteiskunnallisen taistelun ja rakentamisen järjestämisväline — ei henkilön, vaan *kokonaisuuden* voima.

Jonkun tieteen levittämisen edellytyksenä ei ole pelkästään sen esittämisen yksinkertaisuus ja tajuttavuus, vaan ensi kädessä joukkojen mielenkiinto siihen. Niin kauan kun ne pitävät esim. astronomiaa tai korkeampaa matematiikkaa joutilaiden ihmisten hienona ajanvietteenä, niin kauan pysyy niiden tutkimishalu joukko-ihmiselle harvinaisena poikkeuksena. Kun tulee tunnetuksi, että nämä tieteet vakavalla, vaivaloisella opiskelulla antavat yksilölle menestystä maailmassa, vetävät ne kunnianhimoisia ja lahjakkaita puoleensa. Mutta kuinka paljon elävämpi onkaan harrastus, kuinka paljon lähempi ja tutumpi onkaan jokaiselle työläiselle, joka ihmiselle suurten joukkojen keskuudessa sellainen tiede, josta hän tietää ja tuntee, että se johtaa ja säännöstelee hänen osallisuuttaan yhteistyössä!

Vain tieteen yhteiskunnallistuttaminen voi juurruttaa sen syvälle työväen joukkoihin, vain se on tekevä proletariaatille mahdolliseksi tieteen vallottamisen. Ja senhän täytyy vallottaa se kaikessa laajuudessaan. Sillä kaikki tieteet ottavat osaa maailmantuotannon järjestämiseen, ja työväenluokan edessä on koko maailmantuotannon tieteellinen järjestäminen.

V.

Tehtävänsä, tieteen valtauksen, s. o. sen itseään varten uudistamisen ja joukkojen keskuuteen levittämisen, on proletariaatin suoritettava tieteellis-propagandistisen luokkajärjestönsä, työväen yliopiston, kautta. Sana "yliopisto" (universiteetti — yleisopisto) ei alkujaan merkinnyt sitä, mitä sillä nykyisin tavallisesti ymmärretään, vaan kokonaisuutta, yhtyneiden oppi- ja tiedelaitosten järjestelmää. Siinä mielessä puhumme nyt työväen yliopistosta.

Sen on muodostettava valistavien kulttuurilaitosten kokonaisuus, jotka ovat järjestyneet tieteellisiä voimia kokoavan ja muokkaavan keskuksen ympärille, kuten tekevät nykyiset yliopistot ja akatemiät. Alkuasteena on oleva yleistieteellisiä kursseja, joilla ylempiä ja alempia oppisuunnitelmia. Yleistieteellisiä, ei tavallisten valtiokoulujen ohjelmoin mallisia, vaan niin laajoja ja tyhjentäviä, kuin on tarpeen ja mahdollista tietoisien työläiskollektiivin muodostamiseksi. Jokaisen yleistieteelliseen kurssiin on yhdistettävä joukko erikoiskursseja, joilla on käytännöllinen tarkoitus, kuten esim. työväenliike, valtiollinen agitationi, eri teknillisiä ammattikursseja j. n. e. Ohjelman yhtenäisyyden synnyttävät tässä järjestelmässä ratkaistavat tehtävät, todellisuudessa muodostuu yhteys työssä ja järjestöä kehitettäessä.

Yhteyttä ei voi eikä tarvitse edeltäpäin tyrkyttää sen osille, sillä on etsittävä ja tutkittava, jotta paras löytyisi.

Työväen yliopiston täytyy ehdottomasti vastata proletaarisen järjestön yleistä laatua ja henkeä; s.

o. sen täytyy perustua opettajien ja opilaiden toverilliseen yhteistyöhön. Tätä eivät täytä nyt tavalliset suhteet, sillä nykyisin on opettaja tai professori koskematon auktoriteetti. Työväen piirissäkin häiriintyvät usein toverilliset suhteet, jos esiintyy suurempi tietojen ja kokemusten erilaisuus; esiintyy helposti henkinen alistuvaisuus, sokea usko, joka on vahingollinen arvostelulle ja luomiselle. Proletaarisen valistusjärjestön täytyy myös kokonaan olla proletaaristen suhteiden koulu, jossa kokeneempien välttämätön johto ei polje oppivien henkistä itsenäisyyttä, ei johda avoimeen eikä verhottuun ikeenalaisuuteen.

Näillä edellytyksillä on itsestään osottautuva, että yhteinen työ on oleva työväenluokan kantaa ilmaisevan yhteisen työhengen läpituokema; eikä tieteen sen käsitteiden ja menetelmien uudistus tapahdu pelkästään sen edistyksellisten teoreetikkojen mieskohtaisten ponnistusten kautta, vaan paljoa suuremmassa määrässä kaikkien osanottajien yleisen, itseään järjestävän toiminnallisuuden kautta, jossa ei voi erottaa, mikä on toisen tai toisen osuus. Ja juuri siksi, että uudistuksen olemus on luokkakanta, uusi logiikka (ajatustapa), joka käsittelee vanhoja kokemuksia uudella tavalla, voi helposti tapahtua, että opiskelia usein tieteellisiä kysymyksiä, jotain teoriaa käsiteltäessä voi tehdä oikean ja hyödyllisen huomautuksen, jota hänen opettajansa ei osaa tehdä pelkästään siksi, että opettajalla on intellektuaalisia, sivistyneistöstä kotoisin olevia ajatustapoja. Toimiessani propagandassa olen tällaista usein kokenut.

Työväen yliopiston yhteiselämästä syntyy parhaiden opetustapojen muokkaantumisen ja niiden

edelleen kehittämisen kautta työväen ensyklopedian (yleistiedon) järjestelmä. Täydellisimmässä muodossaan ja lyhyimmässä asussaan on se käsittävä työläiselle välttämättömien tietojen yleisimmän, jonka avulla hän selvästi näkee tehtävänsä ja paikkansa luonnossa ja yhteiskunnassa, voidakseen tietoisesti ja hairahtumatta kulkea luokkatietään. Feodaalinen yhteiskunta loi oman uskonnolle perustuvan ensyklopediansa, porvaristo oli ennen Ranskan vallankumousta pannut perustan maalliselle ensyklopedialleen. Proletariaatti, työväenluokka, jonka edessä on elämän järjestäminen vielä suuremman mittakaavan mukaan, ei voi selvitä ilman omaa tietokirjaansa: se on palveleva proletariaattia valtavana henkisen itsejärjestämisen välineenä, valtavana aseena sen taistelussa, ja se on auttava sitä täyttämään maailmantehtävänsä, sosialistisen ihanteen toteuttamisen.

TOVEAI PRESS